

махала на Разлог. Преди това роми – маскирани участници в обряда и музиканти – са участвали в българските групи на разложките квартали Вароша, Кирил и Методий, Гоце Делчев и др. Подготовката за празника започва два-три дни преди *Нова година* – с тъкмене и представяне на костюмите, зурнаджийска музика. За разлика от българите, ромите обикалят по къщите в навечерието на празника, за да се съберат пари за музикантите. В 12 часа на 31 декември ромите имат обичай *Ядката* – отиват на прошки при родители и по-възрастни роднини. След това участниците в маскарадната дружина се обличат и събират на специално място извън махалата, откъдето рано сутрин със зурни и тъпани отиват да вземат първия *чауш* и първата *мома*. Обикалят квартала и се отправят към центъра на града, за своеобразното “състезание” на махалите.

Зурнаджията Манчо Камбуров разказва, че той въвел за пръв път в махалата организирано *старчески* маскарад и традицията започнала с човешка жертва *курбан*: “Навремето българето правят сякоя махала, цигането немаше. Който беше бабаит, чувства се сериозен и бяга да напрай в махалата. Я организирах тая работа – маалата да си има само цигането, да си излезе квартала с чауши, бабугери. И земаа курбан. Една баба загледала детето. Я бях направил волове. Ама забравих да им туря сурат. Като излязоха мечките и тия са уплашиа воловете. Колата бех направил кочия – се едно невеста вътре скриена в колата, турска сватба. Уплашиа са воловете, заминаа и заклаа детето. То си беше в цедилката. И старите хора казаха: това е курбан, оти за първа година. И така тръгнаха... Редовно е това и още се прави. Аз го създадох. Ем свиря, ем им бех направил програма. Индианки бех направил...” [М.К., с. 31].

Местен ромски лидер споделя особеностите в подготовката и осъществяването на обичая според опита си на организатор. Предварително се репетират шествието и игрите, като всеки участник – *чауш*, *мома* и *ерген* си има номер. След събирането на дружината той едновременно снима с видеокамера и дава наставления за движението на участниците по номера. Зурнаджиите също следват наставленията. Маскарадните игри на *Сурва* в ромската махала повтарят разложкия модел: “така си е у традицията и така си го караме”, но разложките роми имат самочувствието, че правят нещо различно: “тука е най-колоритната махала с бабуджере и чауши”. Уникално за махалата е празнуването на 14 януари – ромската *Василица*, която по разложки се празнува с маскарадни игри. “По принцип на първи отиваме на центъра на града. А на четиринайсти излизаме в центъра на махалата. Играем, веселиме се, мечки има. Мечките са за нас символ на прогонване на злите духове. Кожата на мечката я използваме. Тя е одрана, изсушена и я слагаме върху човека. Иначе жестовете използваме на мечката – кланяме се, бориме се с хората. Зурните постоянно свирят. Предимно хора, предимно македонска музика. Поотделно играят чаушите. Чаушите въртят около хорото, така е по традиция. А пък тия, които им викаме моми и ергени, те са облечени в национални носии и играят хоро. Преоблечени мъже като моми са изключения, но има и такива, рядко” [Н.М., с. 32-34].

Водици

Между *Нова година* и *Богоявление* (*Водици*, *Йордановден*) маскираните *станчинарски дружини* от Петрич излизат извън града и обхождат района, като с танци и зурнаджийска музика прогонват злите сили и пречистват своя край. Срещу *Водици* (6 януари), на 5 януари вечерта, си свалят маските и пречистени влизат в новата година. На *Водици*, при ваденето на кръста, свирят зурнаджии. Тогава са